

Toimi turvallisesti

Toimintaohjeita yksityisellä turvallisuusalalla työskenteleville

Toimi turvallisesti Toimintaohjeita yksityisellä turvallisuusalalla työskenteleville

Julkaisija: Työturvallisuuskeskus, palveluryhmä

Työryhmä:
Anssi Kaarnalehto
Jussi Mäki
Markku Saikkonen
Simopekka Koivu
HYRIA

Kansikuva: Securitas

Taitto: Innocorp Oy/Milla Toro

2. uudistettu painos 2024

ISBN 978-951-810-892-7 (pdf)

Tuotenumero 202353

ttk.fi

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Työsuojelutoiminta työpaikalla	6
Työsuojeluvastuu	6
Työsuojelun yhteistoiminta	6
Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat	6
Yhteistoiminta-asioiden käsittely	7
Työterveyshuolto	7
Työsuojelun toteutus	7
3 Yksityisen turvallisuusalan työntekijän henkilökohtaisista valmiuksista	9
Työntekijän kohtaamat uhkatilanteet	9
Toimivaltuudet	9
Työntekijän toimintavalmiudet	10
Stressin vaikutus toimintakykyyn	10
4 Haastavat asiakastilanteet	11
Kohtaaminen	11
Sanaton viestintä	11
Sanallinen viestintä	11
Toiminta verikontakti- tai pistotapaturman sattuessa	12
Ensiapu:	12
5 Uhkatilanteiden tunnistaminen ja hallinta	13
6 Varustaudu oikein	14
Toimipuku	14
Varusteet ja suojavälineet	14
Voimankäyttövälineet	15
Ampuma-aseen kantaminen	15
7 Maalittaminen ja somehäirintä	17
8 Uhkatilanteiden jälkihoito	18
Välitön hoito	19
Jatkohoito	19
Jälkihoidon toteuttaminen	20
Linkkejä:	20

1 Johdanto

Tämän oppaan tarkoituksena on antaa sekä vartioimisliikkeen vartijoille että järjestyksenvalvojille keinoja väkivalta- ja voimankäyttötilanteiden ennalta ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja niissä toimimiseksi sekä ohjata jälkihoitoa. Oppaassa tuodaan myös vartioimisliikkeiden asiakkaille tiedoksi menettelytapoja, joilla vartijan, vartiointikohteen ja siellä työskentelevien työntekijöiden turvallisuutta voidaan parantaa yhteistyössä vartioimisliikkeiden kanssa.

Yksityisen turvallisuusalan henkilöstö saa peruskoulutuksen tehtäviinsä lainsäätäjän vaatimusten mukaisesti. Sen lisäksi vartioimisliikkeet antavat yrityskohtaisesti tehtävän vaatiman lisäkoulutuksen. Vartioimisliikkeillä pitää olla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain perusteella myös yrityskohtaiset kirjalliset toimintaohjeet, joiden avulla sekä vartijat että järjestyksenvalvojat voivat suorittaa työnsä oikein ja turvallisesti. Vartioimisliikkeen asiakas voi omalta osaltaan ennalta ehkäistä väkivalta- ja voimankäyttötilanteiden syntymistä niin, että ottaa toimitilansa suunnittelussa kyseiset uhkat huomioon. Tällöin koko työpaikan henkilöstön ja ulkopuolisten palveluntoimittajien työntekijöiden työturvallisuus paranee.

Kun asiakas hankkii turvallisuuspalveluita, olisi hänen jo alussa mietittävä, mitä vartijan ja järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluu ja mitä väkivaltariskejä siihen saattaa liittyä. Nämä asiat olisi hyvä käydä läpi sopimusneuvottelujen yhteydessä vartioimisliikkeen kanssa.

Palvelun aloittamisen yhteydessä ja myös myöhemmin asiakkaan pitäisi tiedottaa omalle henkilökunnalle, mitä vartijan ja järjestyksenvalvojan tehtäviin kuuluu ja millä valtuuksilla nämä toimivat. Lisäksi olisi opastettava, miten heitä voidaan avustaa tehtäviensä suorittamisessa. Esimerkiksi pelkkä henkilökunnan läsnäolo tai saapuminen paikalle saattaa ehkäistä uhkaavan tilanteen syntymisen.

Asiakkaan rooli vartijan ja järjestyksenvalvojan työsuojelussa korostuu erityisesti rakenteellisissa asioissa, kuten työtiloissa, välineissä yms. Asiakkaan ja vartioimisliikkeen edustajien on hyvä käydä myös kalustokysymys läpi jo sopimusneuvotteluissa, joissa voidaan sopia muun muassa siitä, mitä välineitä asiakas hankkii ja mitkä hankinnat kuuluvat vartioimisliikkeelle.

2 Työsuojelutoiminta työpaikalla

Työsuojelun tavoitteena on taata turvalliset ja terveelliset työolot ja tukea työntekijöiden työkyvyn ylläpitämistä. Työsuojelu on jatkuva prosessi, jossa työympäristön tilaa tarkkaillaan, muutosten vaikutukset ennakoidaan ja epäkohdat korjataan. Työsuojelun merkitys ja arvostus työpaikalla määräytyvät johdon ja henkilöstön työsuojeluasenteiden perusteella. Kun työsuojelu on osa jokapäiväistä työntekoa, on helppo luoda sellaisia työsuojelukäytäntöjä, joita noudatetaan. Tehokas työsuojelu on järjestelmällistä ja perustuu työpaikan vaarojen arviointiin ja yhteistyössä tehtyihin suunnitelmiin.

Työsuojelu on yhteistyötä ja koskee kaikkia työpaikalla työskenteleviä roolista riippumatta. Jokaisen on tunnettava oman työnsä ja työympäristönsä keskeiset vaarat ja haittatekijät ja tiedettävä, miten niiltä suojaudutaan. Jokainen on velvollinen noudattamaan työpaikalla laadittuja turvallisuusohjeita, ottamaan huomioon vaaratekijät ja ilmoittamaan työympäristössään havaitsemistaan puutteista esimiehelleen tai työsuojeluvaltuutetulle.

[Lue lisää turvallisesta ja terveellisestä työstä](#)

Työsuojeluvastuu

Työpaikan ja työympäristön turvallisuudesta ja terveydestä vastaa työnantaja. Käytännössä työsuojeluasioiden hoito on hajautettu organisaatiossa, ja vastuu jakautuu ylimmän johdon lisäksi keskijohdolle, työnjohdolle ja yksittäisille työntekijöille.

[Lue lisää vastuista ja velvoitteista](#)

Työsuojelun yhteistoiminta

Työsuojeluyhteistoiminnan tavoitteena on edistää työnantajan ja työntekijöiden välisiä vuorovaikutusta sekä mahdollistaa se, että työntekijät osallistuvat ja vaikuttavat työpaikan turvallisuutta ja terveellisyyttä koskeviin asioihin. Yhteistoiminnan osapuolia ovat työnantaja ja hänen palveluksessaan olevat työntekijät. Työsuojelun yhteistoiminta työpaikoilla perustuu lainsäädäntöön ja työmarkkinajärjestöjen sopimuksiin.

Yhteistoiminnassa käsiteltävät asiat

Työpaikalla työsuojeluyhteistoiminnassa käsiteltäviä asioita ovat seuraavat:

- työntekijöiden fyysistä ja henkistä turvallisuutta ja terveyttä koskevat seikat, kuten tapaturmavaarat ja niiden torjunta, työn ergonomia, väkivallan uhka ja sen torjunta ja työn henkinen kuormittavuus
- työnantajan käyttämät työn ja työpaikan vaarojen ja riskien arvioinnin periaatteet ja menetelmät sekä riskien arvioinnissa ja työterveyshuollon työpaikkaselvityksessä esille tulleet työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen yleisesti vaikuttavat seikat
- työkykyä ylläpitävään toimintaan liittyvät sekä muut työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavat kehittämistavoitteet ja -ohjelmat
- työntekijöiden turvallisuuteen, terveyteen ja työkykyyn vaikuttavat työn järjestelyyn ja mitoittamiseen liittyvät asiat, kuten muutokset työtehtävissä, työme-

netelmissä ja töiden järjestelyssä sekä kone- ja laitehankinnat tai kysymykset organisaatiomuutoksen vaikutuksista työntekijöiden fyysiseen ja psyykkiseen kuormitukseen

- työntekijöille annettavan opetuksen, ohjauksen ja perehdyttämisen toteutustapa ja seuranta
- työhön, työympäristöön ja työyhteisön tilaan liittyvät, työn turvallisuutta ja terveysvaikutuksia kuvaavat tilasto- ja muut seurantatiedot, kuten sattuneet tapaturmat, vaaratilanteet, väkivalta ja sen uhkatilanteet, ammattitaudit ja työperäiset sairaudet sekä toimenpiteet näiden tilanteiden ennalta ehkäisemiseksi.

Yhteistoiminnassa käsitellään myös edellä mainittujen asioiden toteutumisen ja vaikutuksen seuranta.

Yhteistoiminta-asioiden käsittely

Yksittäisen työntekijän turvallisuuteen ja terveyteen vaikuttavat asiat käsitellään asianomaisen esimiehen ja työntekijän kesken. Työpaikkaa laajasti ja yleisesti koskevat yhteistoiminta-asiat käsitellään työsuojelutoimikunnassa. Jos työsuojelutoimikuntaa ei ole, yhteistoiminta-asiat käsitellään ensisijaisesti työsuojeluvaltuutetun kanssa. Sellaisella työpaikalla, jossa ei ole työsuojeluvaltuutettua, yhteistoiminta-asiat käsitellään mahdollisuuksien mukaan yhdessä henkilöstön kanssa.

Työterveyshuolto

Työnantajan on järjestettävä työntekijöidensä työterveyshuolto. Työterveyshuoltopalveluista työnantaja tekee kirjallisen sopimuksen hyvinvointialueen tai työterveyspalveluita tarjoavan yksityisen lääkäriaseman kanssa. Työnantaja voi myös perustaa oman tai yhdessä

muiden yritysten kanssa yhteisen työterveysaseman.

Työterveyshuollon lakisääteisiä tehtäviä ovat

- työolojen terveellisyys- ja turvallisuuden selvittäminen, työpaikkaselvitys
- työntekijöiden työ- ja toimintakyvyn selvittäminen
- tietojen antaminen ja ohjaus
- terveystarkastusten järjestäminen töissä, joissa on erityinen sairastumisen vaara
- työkykyä ylläpitävä toiminta
- vajaakuntoisten työntekijöiden terveydentilan seuranta
- osallistuminen ensiavun järjestämiseen.

[Lue lisää Työterveyshuollon roolista](#)

Työsuojelun toteutus

Työsuojelun suunnitelmallinen toteutus edellyttää työn, työympäristön ja työolojen haitta- ja vaaratekijöiden tunnistamista ja selvittämistä sekä toimenpiteitä niiden poistamiseksi ja hallitsemiseksi. Työnantajalla tulee olla hallussaan vaara- ja haittatekijöiden selvitys ja arviointi. Selvitys on pidettävä ajan tasalla ja olosuhteiden olennaisesti muuttuessa se on tarkistettava.

Työpaikan johto määrittelee työsuojelun toimintalinjan, joka ilmaisee selkeästi työsuojelun tavoitteet ja menettelytavat sekä vastuut ja toimivaltuudet. Nämä kirjataan työsuojelun toimintaohjelmaksi.

Työsuojelutoiminnan tavoitteiden määrittäminen perustuu työpaikalla tehtyyn terveys- ja turvallisuusvaarojen arviointiin. Toimintaohjelmaan sisältyvät myös työkykyä ylläpitävän toiminnan periaatteet.

Työpaikan työsuojelun seuranta-asiakirjoja:

Toiminto / asiakirja	lakisääteinen	on tehty	viimeisin päivitys	puuttuu
Työsuojelun toimintaohjelma	kyllä			
Vaarojen arviointi	kyllä			
Työpaikkaselvitys (työterveyshuolto)	kyllä			
Toimintaohjeet tapaturmiin ja läheltä piti -tilanteisiin ilmoittamiseen	ei			
Työtapaturmatilastot	ei			
Sairauspoissaolotilastot	ei			
Tapaturmatutkinta	ei			

[Lue lisää työsuojelun yhteistoiminnasta](#)

3 Yksityisen turvallisuusalan työntekijän henkilökohtaisista valmiuksista

Työntekijän kohtaamat uhkatilanteet

Yksityisellä turvallisuusalalla työskentelevät vartijat tai järjestyksenvalvojat voivat kohdata uhkaavia tilanteita toimiessaan erityisesti ravintoloissa, yleisötilaisuuksissa, joukkoliikenteessä, sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, myymälöissä ja kauppakeskuksissa sekä muissa toimeksiannoissa, joissa kohdataan paljon ihmisiä. Lisäksi hälytystehtävät kuuluvat riskialttiimpiin työtehtäviin – erityisesti vartijakutsuhälytykset. Uhkaavia tilanteita voi syntyä, kun vartija tai järjestyksenvalvoja käyttää toimivaltuuksiaan, mm. kiinniotto-oikeutta sekä pääsynesto- ja poistamisoikeutta. Toimivaltuuksien käyttäminen alueilla, joilla oleskelee sivullisia, voi edesauttaa uhkaavan tilanteen syntymistä.

Kiinniottoja saattaa olla vilkkaimmissa toimeksiannoissa useitakin työvuoron aikana. Silloinkin, kun itse kiinniotto tapahtuu rauhallisesti, voi tilanne kuitenkin kehittyä uhkaavaksi. Poliisin odottelu voi tapahtua tilassa, joka saattaa olla tähän tarkoitukseen hyvinkin epäkäytännöllinen. Kiinni otettu henkilö voi suostua kulkemaan vartijan tai järjestyksenvalvojan kanssa tilaan, jossa hänen yksityisyyden suojansa säilyy paremmin. Huomioitavaa on, että poliisin odottaminen voi tapahtua paikassa, jossa on muitakin ihmisiä. Kiinniottoja tehdään myös hälytystehtävissä. Näissä tilanteissa muiden järjestyksenvalvojen tai vartijoiden ja poliisin nopea saapuminen paikalle voi ennalta ehkäistä uhkaavan tilanteen kehittymistä.

Poistamisessa tai pääsyn estämisessä joudutaan usein puuttumaan jo valmiiksi kiihtyneen tai päihtyneen henkilön toimintaan, ja tilanteeseen saattaa liittyä myös useita henkilöitä. Näissä tilanteissa varsinkin yksityistöskentely lisää vaaraa.

// Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on aina oikeus luopua toimenpiteestä, mikäli tilanne kehittyy vaaralliseksi.

Toimivaltuudet

Yksityisellä turvallisuusalalla työskentelevän toimivaltuudet perustuvat lakiin yksityisistä turvallisuuspalveluista. Vartijan ja järjestyksenvalvojan toimivalta eroaa jonkin verran toisistaan; molemmilla on tietyissä tilanteissa oikeus puuttua henkilön perusoikeuksiin. Toimivaltuuksien käyttäminen rinnastetaan julkisen vallan käyttöön, ja niitä käytettäessä on varmistuttava perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Toimivaltuus on ilmoitettava toimenpiteen kohteena olevalle. Toimivalta on aina sidottu laissa yksityisistä turvallisuuspalveluista määriteltyyn tehtävään, ja tehtävissä on otettava huomioon vartiointi- ja järjestyksenvalvontatehtävissä noudatettavat yleiset toimintaperiaatteet. Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on korotettu rikosoikeudellinen suoja. Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen on

säädetty rikoslaissa rangaistavaksi teoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että toimenpiteen kohteena oleva henkilö ei saa uhkaamalla käyttää väkivaltaa tai väkivaltaa käyttämällä tai muilla keinoin estää tai vaikeuttaa järjestystä ylläpitävää henkilöä suorittamasta hänelle laissa määriteltäviä tehtäviä.

Työntekijän toimintavalmiudet

Yksityisellä turvallisuusalalla toimintavalmiudet ovat hyvin pitkälle riippuvaisia työntekijästä itsestään sekä hänen henkilökohtaisista ominaisuuksistaan. Koska alan katsotaan olevan palvelutehtävissä toimimista, koulutuksessa korostetaan valmiutta toimia erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa. Vaikka säännelty vartijan ja järjestyksenvalvojan koulutus on lyhyt, on työntekijällä aina mahdollisuus kouluttautua turvallisuusalan tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Turvallisuusalan elinkeinolon haltijalla on velvollisuus järjestää vuosittain voimankäyttövälineitä kantaville työntekijöille voimankäyttövälineiden kertauskoulutus, ja lisäksi työnantajalla on velvollisuus antaa riittävää opastusta ja ohjausta työn tekemiseen turvallisesti.

Työntekijän on pyrittävä olemaan rauhallinen, kärsivällinen ja palveluhenkinen kaikissa tilanteissa. Tehtävät tulee hoitaa asiallisesti, sovinnollisesti ja kohteliaasti riippumatta henkilökohtaisesta tilanteesta tai asiakkaan käyttäytymisestä. Oma käyttäytyminen on pidettävä neutraalina ja ammattimaisena – ”käyttäytyminen luo käyttäytymistä”. Tärkeimpiä huomioitavia asioita ovat oma käytös ja toiminta; onnistunut toiminta voi estää tilanteen kärjistymisen.

Yksityisen turvallisuusalan työtehtävissä tarvitaan hyvää fyysistä ja henkistä toimintakykyä. Parhaiten omasta toimintavalmiudestasi pidät huolta lepäämällä ja aterioimalla hyvin, ja myös liikunnallisista harrastuksista on hyötyä vireystilan kan-

nalta. Voimankäyttötilanteiden onnistumisen edellytyksenä on säännöllinen harjoittelu, myös mielikuvaharjoittelu lisää valmiutta pystyä toimimaan erilaisissa tilanteissa.

// Koulutus lisää aina valmiutta kohdata ihmisiä myös haastavissa tilanteissa.

Stressin vaikutus toimintakykyyn

Stressireaktiot ovat väistämättömiä ja hyväksyttäviä, elämää säilyttäviä reaktioita. Niiden vaikutuksia ei voi poistaa, mutta niiden vaikutuksia voi hallita. Kun tiedostaa reaktioiden olemassaolon, voi reaktioita ohjata toimimaan alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Reaktioita kokonaisuudessaan ei pyritä estämään, vaan tarkoituksena on pyrkiä ehkäisemään reaktioiden vaikutusta toimintakykyyn.

Stressireaktiot voivat vaikuttaa kaikkiin aisteihin. On tärkeää pyrkiä huomioimaan ympäristöä keskittämällä huomio tilanteeseen kokonaisuutena. Tilanteet, joissa stressireaktioita syntyy, eivät ole ainoastaan äkillisiä tapahtumia, vaan kyse on usein tapahtumaketjusta, joka on vuorovaikutuksessa ympäristössä esiintyviin muutuksiin. Tunnistamalla reaktiot on niiden hallitseminen mahdollista, ja näin niiden vaikutusta omaan toimintaan voidaan vähentää.

Tyypillisimpiä reaktioita ovat

- käsien vapina
- hikoilu
- vaikutus aistihavaintoihin
- puheen tuottamisen vaikeus
- kiihtynyt hengitys.

Tilanteen jälkeen on varmistettava, onko tilanne sittenkään ohi vai onko keskittynyt vain itselleen tärkeään vai tilanteen kannalta oleelliseen asiaan.

4 Haastavat asiakastilanteet

Säilytä henkilöön jo lähestyessäsi riittävä mutta kuitenkin tilanteeseen sopiva luonteva etäisyys. Kiinnitä erityisesti huomiota henkilön käsiin, että ne ovat näkyvissä ja ettei käsissä ole mitään.

Pidä etäisyys mahdollisuuksien mukaan niin pitkänä, että sinulle jää riittävästi aikaa reagoida mahdolliseen hyökkäykseen. Huomioi ja käytä hyväksesi luonnollisia esteitä sinun ja uhkaavan henkilön välissä. Varmista myös oma pakoreittisi.

Pyri sijoittumaan viistosti kohdehenkilöön nähden. Varmista oma toimintakykyysi hyvällä puhutteluasennolla. Työparin kanssa työskenneltäessä sijoitutaan kohdehenkilöön nähden viistosti siten, että henkilöistä muodostuu kolmio (kolmion sääntö). Kohdehenkilön hyökätessäkin pyri pitämään etäisyys sopivana ja varaudu voimakeinojen käyttöön riittävän ajoissa.

// Kutsu apua ajoissa, mahdollisesti jo ennen tilanteen muuttumista voimankäyttöä vaativaksi. Muista, että sinulla on aina mahdollisuus peräytyä tilanteesta, jos se muodostuu vaaralliseksi.

Kohtaaminen

Parhaiten vaikutat omalla käyttäytymiselläsi. Vältä sormella osoittamista, alistavaa/käskevää/määräilevää äänensävyä, ylimie-

lisyttä ja rangaistuksilla uhkailua. Suosittelavaa on saattaa kohdehenkilö istumaan ja mahdollisuuksien mukaan siirtyä sivumalle, pois alueelta.

Sanaton viestintä

Käytä kehon kieltä. Pyri antamaan olemuksellasi vaikutelma, että olet ammattitaitoinen: rauhallinen, luonteva, asiallinen, kiireetön, tahdikas ja sovinnollinen.

- Tarkkaile henkilön käsiä.
- Seuraa henkilön liikehdintää.
- Kiinnitä huomiota omaan käyttäytymiseesi.
- Varaudu ajoissa voimankäyttöön.

Sanallinen viestintä

Kiihtynyt ihminen haluaa tulla kuulluksi. Usein hänellä on ongelma, johon hän haluaisi ratkaisun. Havaintojen tekeminen vastapuolen puheesta auttaa oman toiminnan suunnittelussa. Osoita kuuntelevasi aktiivisesti.

- Hyvä sanallinen viestintä tukee sanatonta viestintää.
- Sovinnolliset sanavalinnat ja rauhallinen ääni.
- Huolehdi myös äänen voimakkuudesta, puhenopeudesta sekä äänensävyistä.

// Ristiriitatilanteessa sanaton viestintä voittaa sanallisen.

Uhkatilanteisiin varautuminen – turvallinen työ

Kuvio 1. Uhkatilanteisiin varautuminen, Vartijan koulutuksen opetusmateriaali, Hyria koulutus Oy

Toiminta verikontakti- tai pistotapaturman sattuessa

Pistotapaturma neulalla tai muulla välineellä, joka on veren, verisen eritteen tai kudoksen saastuttama, tai tilanne, jossa verta, sylkeä, tai muuta eritettä roiskuu silmiin, suuhun tai rikkiäiselle iholle, on aina vakava. Selvitä oman työnantajasi ohjeet näiden tilanteiden varalle.

Ensiapu:

- Huuhtelee pistopaikka, haava tai roiskealue runsaalla vedellä pitkään.
- Älä purista haava-aluetta.
- Pyri selvittämään, onko asiakkaalla tarttuvia tauteja, kuten B/C-hepatiitti tai HIV. Kenelläkään ei kuitenkaan ole velvollisuutta kertoa terveyteensä liittyviä tietoja.
- Ilmoita tapaturmasta välittömästi työnjohdolle ja hakeudu työterveyshuoltoon.
- Varmista, että laboratorionäytteet otetaan.
- Tee tapaturmailmoitus työnantajasi ohjeiden mukaisesti.

5 Uhkatilanteiden tunnistaminen ja hallinta

Yksityisellä turvallisuusalalla työskentelevän henkilön todennäköisyys kokea väkivaltaa työtehtävissään on tilastollisesti todennäköistä tai mahdollista. Väkivallan uhka ei rajoitu vain turvallisuusalan työntekijän toimenpiteen kohteena olevaan henkilöön, vaan väkivaltaa voi esiintyä, kun ollaan tekemisissä ihmisten kanssa. Kuka tahansa voi olla väkivaltainen.

Ihmiset viestivät aikomuksistaan, jolloin heidän sanallisesta tai sanattomasta viestinnästään voidaan havaita erilaisia vaaran merkkejä. Näitä on hyvä oppia tunnistamaan ja ymmärtämään.

Päihteiden käyttö voi mahdollisesti lisätä taipumusta käyttää väkivaltaa. Erityisesti erilaisten päihteiden sekakäyttö vaikuttaa käyttäytymiseen voimakkaammin. Päihteet sinänsä eivät välttämättä lisää väkivaltaista käyttäytymistä, eivätkä kaikki päihteiden käyttäjät ole vaarallisia.

Päihteiden käyttäjän tunnusmerkkeinä voi olla sekava käytös

- uneliaisuus
- rauhattomuus
- mielentilan vaihtelu
- välinpitämätön käytös.

Tunnusmerkit ovat yksilöllisiä. On hyvä huomioida, että päihteiden käyttö ei aina näy henkilöstä.

Tunnusmerkit voivat olla myös sairaudesta johtuvia, ja näitä onkin aina arvioitava tapauskohtaisesti ja yksilöllisesti.

6 Varustaudu oikein

Toimipuku

Sekä vartijan että poliisin ja rajavartiolaitoksen avuksi asetetun järjestyksenvalvojan on aina pukeuduttava lain ja asetuksen mukaiseen asuun. Poikkeuksena ovat ne tehtävät, joissa vartija voi pukeutua muuhun kuin vartijan asuun. Muun kuin vartijan asun käyttämisestä vartijan tehtävissä päättää vastaava hoitaja. Asuun pitää olla kiinnitettynä asetuksen mukaiset merkinnot, joista tunnistaa henkilön joko vartijaksi tai järjestyksenvalvojaksi. Lisäksi siinä pitää olla aina turvallisuusalan elinkeinöluvanhaltijan vakiintunut liikemerkki, nimi tai nimilyhenne. Asuun ei saa liittää mitään omia merkkejä tai asuun liittymättömiä vaatteita, jotka näkyvät päällepäin. Pidä asu puhtaana, siistinä ja ehjänä, sillä se antaa sinusta ammattimaisen ja asiallisen vaikutelman. Asusta tulee pitää huolta niin, ettei se joudu asiattomien käsiin.

Varusteet ja suojavälineet

Turvallisuusalan työntekijän turvallisuuden kannalta tärkein työväline on toimiva viestiväline. Näitä voivat olla mm. radio- ja matkapuhelin, hätäkutsupainikkeet ja seurantalaiteet. Pidä aina mukanasasi laitetta, jolla saat kutsuttua hätätilanteessa apua. Käsivalaisimen mukana pitäminen on myös tärkeää, ja on muistettava, että sitä saattaa tarvita myös kesäaikaan ja vaikka kiinteistöjen alueilla sekä rakennuksissa olisi hyvä valaistus. Hyvillä jalkineilla vähennät liukastumisen vaaraa, ja ne suojaavat jalkojen väsymiseltä, sääolosuhteilta sekä antavat tukea jaloille.

Joissakin tehtävissä voidaan tarvita myös turvajalkineita, jolloin työnantaja tarjoaa ne käyttöön.

Suojaliivejä ja viiltosuojakäsineitä on hyvä pitää silloin, kun tehtävä sisältää riskin väkivallan kohtaamiselle, ja myös silloin, kun työnantaja on määrännyt niitä käytettäväksi. Suojaliivejä hankittaessa tärkeimpiä huomioitavia asioita on, että ne ovat sopivan kokoiset ja valmistajan määrittämä suojaustaso on riittävä. Suojaustasoa valittaessa pistosuojausominaisuutta tulisi korostaa, sillä luotiliivi ei välttämättä suojaa teräaseilta ja neuloilta. Suojaliivien tulisi olla myös henkilökohtaiset, koska suojaliivien paneelit muotoutuvat käytössä.

Suojaliivit pitää myös uusia säännöllisesti, koska suojapaneelit vanhetessaan ja käytettäessä menettävät tehoaan. Valmistaja määrittää suojaliivin merkinnöissä suoja-paneelien käyttöiän. Pisto- ja viiltosuojakäsineissä on hyvä huomioida samankaltaisia asioita: koko, henkilökohtaisuus, suojaustaso, laatu sekä kuluminen.

- Tarkasta varusteesi ja suojavälineesi vuoron alussa.
- Huolla varusteet ja suojavälineet valmistajan ja työnantajan antamien ohjeiden mukaisesti.
- Viallisia varusteita ja suojavälineitä ei saa käyttää.
- Ilmoita havaitsemistasi vioista ja puutteista työnantajalle.

// Vain mukana oleva ja oikein käytetty varuste ja suojaväline suojaavat.

Koira rinnastetaan välineisiin. Vastaava hoitaja päättää koiran mukana pitämisestä vartiointitehtävissä toimeksiannoittain, ja järjestyksenvalvontatehtävissä koiran mukana pitämisestä luvan antaa tilaisuuden toimeenpanopaikan poliisilaitos. Koiran pitää täyttää lain yksityisistä turvallisuuspalveluista annetut vaatimukset. Koira ei ole voimankäyttöväline.

Voimankäyttövälineet

Vartijalla ja järjestyksenvalvojalla on oikeus kantaa voimankäyttövälineitä, kun hän on saanut niihin välinekohtaisen käyttäjäkoulutuksen ja vastaava hoitaja on hyväksynyt niiden kantamisen tehtävässä. Laki kieltää kantamasta voimankäyttövälineitä tarpeettomasti, ja väliaikainen vartija tai tilapäinen järjestyksenvalvoja ei saa kantaa voimankäyttövälineitä. Teleskooppipatukkaa saa kantaa tehtävissään järjestyksenvalvoja, joka työskentelee turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa. Turvallisuusalan elinkeinoluvan haltijan palveluksessa työskentelevän vartijan ja järjestyksenvalvojan on osallistuttava kerran vuodessa järjestettävään voimankäyttövälineiden kertauskoulutukseen säilyttääkseen oikeutensa kantaa voimankäyttövälineitä työtehtävissään, riippumatta siitä mihin voimankäyttövälineisiin heillä on koulutus.

Vastaavan hoitajan päätöksellä vartija tai järjestyksenvalvoja voi kantaa työtehtävissään seuraavia voimankäyttövälineitä:

- käsiraudat
- patukka
- OC-sumutin
- teleskooppipatukka
- ampuma-ase.

Kanna voimankäyttövälineet mukana lain edellyttämällä tavalla ja turvallisesti. Pidä huolta välineistäsi ja tarkista niiden toimintakunto vuoron alussa ja määrääjain.

// Tunne työnantajasi ohjeistus voimankäyttövälineistä.

Ampuma-aseen kantaminen

Ampuma-aseen kantaminen on vastaavan hoitajan päätöksellä mahdollista vain henkivartija- tai arvokuljetustehtävissä sekä huomattavan yleisen edun kannalta merkittävän vartioimisalueen vartiointissa, jos tehtävän suorittaminen olosuhteiden takia sitä välttämättä edellyttää.

Ampuma-asetta saa kantaa ainoastaan vartija, joka on osoittanut vuosittain, että hänellä on riittävä ampuma-aseen käsittelytaito ja ampumistaito. Ampuma-aseen kantaminen työtehtävissä on aina riskialtista, etenkin yksin työskenneltäessä.

// Varusteet sekä suoja- ja voimankäyttövälineet saattavat luoda tilanteisiin nähden valheellisen turvallisuuden tunteen.

7 Maalittaminen ja somehäirintä

Maalittaminen ja somehäirintä ovat nykyajan haasteita, jotka vaikuttavat monen ammattiryhmän, mukaan lukien vartijoiden sekä järjestyksenvalvojen, työhön. Vartijat kohtaavat työssään usein tilanteita, joissa heidän toimintansa herättää huomiota ja voi johtaa henkilön julkiseen leimaamiseen ja häirintään sosiaalisessa mediassa. Tämä ilmenee usein virheellisenä tai harhaanjohtavana tietona, joka leviää nopeasti internetissä ja voi aiheuttaa vartijalle henkilökohtaisia ja ammatillisia ongelmia.

Vartijan ja järjestyksenvalvojan ammatissa korostuu erityisesti tarve toimia lakien ja sääntöjen mukaan. Maalittamisen kohteeksi joutuminen voi kuitenkin aiheuttaa painetta ja stressiä, mikä voi vaikuttaa kykyyn suoriutua tehtävistä. Somehäirintä voi myös aiheuttaa pelkoa ja turvattomuuden tunnetta, mikä voi puolestaan vaikuttaa vartijan ja järjestyksenvalvojan henkiseen hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen.

Vartioimisliikkeiden on tärkeää kouluttaa henkilöstöään tunnistamaan maalittaminen ja somehäirintä. Koulutuksessa tulisi painottaa sekä juridisia että psykologisia näkökulmia. Lisäksi on tärkeää luoda selkeät toimintatavat häirintätilanteiden varalle.

Vartioimisliikkeiden ja asiakkaiden välisen yhteistyön merkitys korostuu myös turvallisuushenkilöstön maalittamisen ja somehäirinnän hallinnassa. Kun molemmat osapuolet ymmärtävät niihin liittyvät vaikutukset ja riskit, voidaan paremmin varautua ja ennalta ehkäistä mahdollisia ongelmia.

On myös tärkeää, että vartijat saavat tarvittaessa psykologista tukea ja neuvontaa, jotta he voivat käsitellä kokemiaan häirintätilanteita terveellä tavalla.

Maalittamisen ja somehäirinnän hallinta vaatii kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa yhdistyvät koulutus, tuki, avoin kommunikaatio ja ennaltaehkäisy. Tämä ei ainoastaan auta yksittäisiä vartijoita ja järjestyksenvalvoja selviytymään haastavista tilanteista, vaan myös vahvistaa koko turvallisuusalan ammattikuvaa ja lisää luottamusta vartijoiden ja järjestyksenvalvojen sekä yleisön välillä.

[Lue lisää maalittamisesta ja somehäirinnästä](#)

8 Uhkatilanteiden jälkihoito

Milloin tarvitaan selvittelyä tai jälkihoitoa?

- Läheltä piti -tilanteen jälkeen.
- Uhkauksen jälkeen.
- Pahoinpitelyiden jälkeen.
- Tilanteet, joihin liittyy tunnekuohua.

Jälkihoidon tarkoituksena on vähentää ja lieventää tilanteen aiheuttamia vaikutuksia uhrille ja muille. Jälkihoito voi olla tavanomaista työhön kuuluvaa selvittelyä tai erikseen järjestettyä, usein työterveyshuollon järjestämää jälkihoitoa.

Jokaisella on oma persoonallinen tapa käsitellä tapahtunutta. Tapahtuman jälkeen tilanteesta keskustelu eli jälkiselvittely voi lisätä henkilökunnan keskinäistä ymmärrystä, työssä jaksamista ja turvallisuutta työssä. Joissakin tapauksissa esimies arvioi osaltaan jälkihoidon tarvetta ja ottaa yhteyttä työterveyshuoltoon. Esimies voi määrätä työntekijän käyttämään työterveyshuollon palveluita.

- Työterveyshuolto toteuttaa jälkihoitoa, ja toteutustapa arvioidaan tapauskohtaisesti.
- Myös työyhteisökäsittely on tarpeellinen ja usein riittävä.
- Tilanteiden käsittely ja niistä oppiminen on parasta ennakkointia.

// Työtoveria ei jätetä yksin uhkaavaan tilanteeseen eikä sen jälkeen.

Välitön hoito

Tapahtuman lauettua siirretään mahdollisuuksien mukaan henkilö/henkilöt rauhallisempaan paikkaan pois tapahtumapaikalta.

- Annetaan tarvittava ensiapu ja toimitetaan loukkaantuneet hoitoon.
- Pohditaan, vaatiiko tapahtunut ilmoitusta hätäkeskukseen.
- Ilmoita tilanteesta työnjohtolalle tai vartioimisliikkeen hälytys-/tilannekeskukseen.
- Keskustelu tapahtuneesta osallisten kesken.

Jatkohoito

Ensimmäisten kolmen vuorokauden aikana ihminen on avoin tapahtumien käsittelylle, mutta sen jälkeen psyykkiset puolustuskeinot voivat estää tapahtumien käsittelyä. Keskusteluun tulisi osallistua henkilö/henkilöt/ryhmä, joka on ollut tapahtumassa mukana.

- Mikäli kyseessä on työntekijän työssään kohtaama väkivalta-, uhka- tai muuten psyykkistä tasapainoa uhkaava tilanne, jälkihoito toteutetaan yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.
- Väkivallan uhriksi tai väkivallalla uhkailuksi joutuneen työntekijän tulee saada tapahtuneen jälkeen rakentavaa ensitukea lähimmältä esimieheltä ja/tai työtovereilta ja vakavammissa tilanteissa terveydenhuollosta.

- Välittömässä henkisessä ensiavussa on tärkeää käytettävissä oleminen, levollinen läsnäolo, aktiivinen kuuntelu ja rauhoittaminen.
- Työväkivaltatilanteen aktiivinen jälkihoito työpaikalla on aloitettava enintään 1–2 vuorokauden kuluttua tapahtuneesta.
- Väkivaltatilanteet on käsiteltävä sekä työryhmässä että osastoyhteisössä.
- Esimiehen vastuulla on järjestää väkivaltatilanteen jälkeinen keskustelu.
- Ylihuolehtivaisuutta, uhrin syyllistämistä ja liikaa uteliaisuutta tulisi välttää.
- Periaatteena on avoin keskustelu tapahtuneesta, uhrin omilla ehdoilla.
- Töihin palataan heti, kun voimavarat siihen riittävät.

Jälkihoidon toteuttaminen

Esimiehen vastuulla on järjestää väkivaltatilanteen jälkeinen keskustelu. Työntekijälle on taattava mahdollisuus käsitellä uhkaavan tilanteen aiheuttamia kokemuksia.

// **Raportointi tilanteista toteutetaan työnantajan antamien ohjeiden mukaisesti.**

Linkkejä:

Palvelualojen Työnantajat PALTA

www.palta.fi

Palvelualojen ammattiliitto PAM

www.pam.fi

Turvallisuusalan ammattiliitto

www.turvallisuusala.fi

Työturvallisuuskeskus

www.ttk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus

www.tvk.fi

Työterveyslaitos

www.ttl.fi

Työsuojeluhallinto

www.tyosuojelu.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

www.thl.fi

Poliisi

www.poliisi.fi

Sisäasiainministeriö

www.intermin.fi

Rikosuhripäivystys

www.riku.fi

Lakitietopankki

www.finlex.fi

EU:n työsuojelutietopankki

<http://osha.europa.eu/fi>

Toimi turvallisesti

Toimintaohjeita yksityisellä turvallisuusalalla työskenteleville

Tämän oppaan tarkoituksena on antaa sekä vartioimisliikkeen vartijoille että järjestyksenvalvojille keinoja väkivalta- ja voimankäyttötilanteiden ennalta ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja niissä toimimiseksi sekä ohjata jälkihoitoa. Oppaassa tuodaan myös vartioimisliikkeiden asiakkaille tiedoksi menettelytapoja, joilla vartijan, vartiointikohteen ja siellä työskentelevien työntekijöiden turvallisuutta voidaan parantaa yhteistyössä vartioimisliikkeiden kanssa.

